

Lakivaliokunnan mietintö 7/1997 vp

Hallituksen esitys laiksi rikoslain 37 luvun muuttamisesta

Johdanto

Vireilletulo

Eduskunta on 22 päivänä huhtikuuta 1997 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 38/1997 vp laiksi rikoslain 37 luvun muuttamisesta.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Antti Pihlajamäki oikeusministeriöstä, ylikomisario Kimmo Markkula sisäasiainministeriöstä, rikoskomisario Juha Härkönen keskusrikospoliisista, lakimies Juuso Jokela Suomen Pankkiyhdistyksestä, toimikorttiyksikön päällikkö Lauri Pesonen Setec Oy:stä ja professori Pekka Koskinen.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia siten, että maksuvälinepetosta ja sen valmistelua sekä näiden rikosnimikkeiden määrittelyä koskevien säännösten sanamuotoja täydennettäisiin. Maksuvälineiksi ja maksuvälinelomakkeiksi katsottaisiin myös nykyisen tietotekniikan mukaiset uudentyyppiset maksuvälineiksi luettavat tallenteet ja ohjelmistot, jotka soveltuvat muun muassa tietoverkoissa tapahtuvaan maksuliikenteeseen. Lisäksi sanamuotoihin tehtäisiin eräitä tarkennuksia, jotka johtuvat maksuvälineiden oikeudetonta valmistamista helpottaneesta teknisestä kehityksestä sekä ylipäänsä maksuvälineinä käytettävien välineiden valikoiden laajenemisesta. Rangaistussäännöksissä mainittuihin tekotapoihin ei ehdoteta olennaisia muutoksia ja rangaistusasteikot on tarkoitettu pysymään ennallaan.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Valiokunnan kannanotot

Perustelut

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin lakiehdotuksen yksityiskohtiin kohdistuvien korjausehdotuksin.

11 § Maksuvälinepetoksen valmistelu. Maksuvälinelomakkeen valmistaminen ja maahantuonti maksuvälinepetosrikoksen tekemistä varten on rangaistava maksuvälinepetoksen valmisteluna. Nykyinen säännös edellyttää, että maksuvälinelomakkeeseen on luvatta painettu maksavan laitoksen nimi tai muu tunnus. Tästä vaatimuksesta ehdotetaan luovuttavaksi ja uusiksi tekemiseksi lisättäväksi maksuvälinelomakkeen hankkiminen, vastaanottaminen ja hallussapito. Lisäksi ehdotetaan, että maksuvälinepetosrikoksen tekemistä varten tietoverkoissa tapahtuvaan maksuliikenteeseen soveltuvan tallenteen tai ohjelmiston valmistaminen, maahantuonti, hankkiminen, vastaanottaminen ja hallussapito on rangaistava maksuvälinepetoksen valmisteluna.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on uudistaa maksuvälinepetosta koskevia rikoslain säännöksiä siten, että ne kattavat viime aikoina käytönotetut ja ennakoitavissa olevat uudet maksuvälineet ja -tavat. Tästä lähtökohdasta johtuen säännökset ovat osittain avoimia ja laajentavat rangaistavan käyttäytymisen alaa. Rikosoikeudellinen legaliteettiperiaate edellyttää, että rangaistussäännökset ovat riittävän täsmällisiä. Erityisesti rikoksen valmistelua koskevissa rangaistussäännöksissä on vaikea sovittaa yhteen täsmällisyysvaatimus ja säännösten kattavuus.

Valiokunta ehdottaa pykälän täsmentämistä edellyttämällä erityistä soveltuvuutta maksuvälinelomakkeen valmistamiseen käytettävältä välineeltä tai tarvikkeelta ja tietoverkoissa tapahtu-

vaan maksuliikenteeseen käytettävältä tallenteelta ja ohjelmistolta.

12 § Määritelmät. Lakitekniisten muutosten lisäksi maksuvälineen määritelmää ehdotetaan laajennettavaksi nykyisestä. Pykälän *1 momentin 2 kohdan* mukaan rikoslain 37 luvussa maksuvälineellä tarkoitetaan mm. julkisen valvonnan alaisen luottolaitoksen talletuksesta antamaa vastakirjaa ja muuta saamistodistetta.

Ehdotettu määritelmäsäännös ei tältä osin vastaa normaalia kielenkäyttöä. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että *1 momentti* jaetaan kahdeksi eri momentiksi. Tämän vuoksi *12 §:n* uudeksi *2 momentiksi* tulee nykyisen *2 momentin* tapaan kirjoitettu säännös. *Momentin* mukaan rikoslain 37 luvun maksuvälinettä koskivia säännöksiä sovelletaan myös julkisen valvonnan alaisen luottolaitoksen talletuksesta antamaan vastakirjaan ja muuhun saamistodistukseen.

Maksuvälinelomake määritellään *1 momentin 3 kohdassa*. Määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei lomakkeessa enää tarvitse olla maksavan raha- tai rahoituslaitoksen nimeä tai muuta tunnusta. Lisäksi säännöstä täydennetään mainitsemalla kortti ja korttiaihiio, josta voidaan valmistaa maksuväline. Säännöksen avoimuutta perustellaan sillä, että toimintakelpoisia maksukortteja voidaan valmistaa vapaasti saatavista aineksista.

Valiokunta pitää säännöstä liian epätasällisena ja ehdottaa sen tarkentamista siten, että kortin ja korttiaihiion osalta edellytetään niiden erityistä soveltuvuutta maksuvälineen valmistukseen.

Päätösehdotus

Edellä lausutun perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 11 ja 12 § näin kuuluvina:

11 §

Maksuvälinepetoksen valmistelu

Joka maksuvälinepetosrikoksen tekemistä varten valmistaa, tuo maahan, hankkii, vastaanottaa tai pitää hallussaan maksuvälinelomakkeen tai *erityisesti* sellaisen valmistamiseen soveltuvan välineen tai tarvikkeen taikka *erityisesti* tietoverkoissa tapahtuvaan maksuliikenteeseen soveltuvan tallenteen tai ohjelmiston, on tuomitava *maksuvälinepetoksen valmistelusta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

12 §

Määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

1) *rahalla* seteleitä ja metallirahoja, jotka Suomessa tai muussa maassa ovat virallisesti käypiä maksuvälineitä;

2) *maksuvälineellä* pankki-, maksu- tai luottokorttia, shekkiä tai muuta välinettä taikka tallennetta, jolla voidaan suorittaa maksuja, tilinos-toja tai tilisiirtoja tai jonka käyttäminen on välttämätön edellytys mainittujen suoritusten tekemiseksi (*poist.*); sekä

3) *maksuvälinelomakkeella* painettua maksuvälineeksi täydennettävää lomaketta, jota ei pidetä yleisön vapaasti saatavissa, taikka sellaista korttia tai korttiaihiota, *joka erityisesti soveltuu maksuvälineen valmistamiseen.*

Mitä tässä luvussa säädetään maksuvälineestä, sovelletaan myös julkisen valvonnan alaisen luottolaitoksen talletuksesta antamaan vastakirjaan ja muuhun saamistodistukseen. (Uusi 2 mom.)

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Henrik Lax /r, varapuheenjohtaja Matti Vähänäkki /sd ja jäsenet Sulo Aittoniemi /kesk, Juhani Alaranta /kesk, Satu Hassi /vihr, Toimi Kankaanniemi

/skl, Juha Karpio /kok, Pekka Kuosmanen /kok, Annika Lapintie /vas, Kari Myllyniemi /kesk, Reino Ojala /sd, Säde Tahvanainen /sd ja Jukka Tarkka /nuors.